

Nederland in 2025

De FNV-inzet voor de verkiezingen in 2010

Inleiding

Er komen in juni 2010 vervroegde verkiezingen.

Er zullen de komende maanden belangrijke keuzes op sociaal-economisch terrein gemaakt worden, die de FNV-leden op veel punten raken.

Wat we daarom nodig hebben is een visie op de toekomst: waar willen we staan met Nederland in 2025.

We moeten de crisis en het feit dat Nederland naar de stembus gaat vooral zien als een kans om de juiste keuzes te maken. Waar geven we met zijn allen het overheidsgeld, de collectieve middelen, aan uit? En waar besteden we het niet aan? En welke doelen staan daarbij centraal?

En belangrijker nog: welke samenleving laten we achter voor de komende generaties?

In dit manifest schetst de FNV zijn visie op de toekomstige samenleving en op hoe we om moeten gaan met de overheidsfinanciën. Naast een algemene schets stellen we een aantal concrete maatregelen voor die daarbij aansluiten.

Visie op de toekomstige samenleving

Het doel van de FNV is om nu maatregelen te nemen waardoor toekomstige generaties een mooie toekomst tegemoet kunnen gaan. We willen aan jongeren en de toekomstige generaties geen hoge staatsschuld achterlaten, geen ontsporend milieu, en geen economische achterstandspositie, maar juist goede, passende werkgelegenheid, toegankelijk en aantrekkelijk onderwijs, goede woon- en leefomstandigheden en hoogwaardige publieke voorzieningen, en een duurzame toekomst.

Ook voor de jongeren van nu moeten we een samenleving vormgeven die hen in staat stelt een eigen inkomen te verwerven via volwaardig werk, en als starter een woning te kunnen kopen, zonder de belemmeringen die daar nu voor gelden. Er moet met beleid en visie gebouwd worden, niet alleen met het oog op duurzaamheid, maar ook 'generatieproof'.

De FNV wil een samenleving die alle burgers gelijke kansen biedt.

Een duurzame samenleving, die recht doet aan de diversiteit in de bevolkingssamenstelling.

Deze gedachten zijn in hoofdlijnen terug te vinden in de Grondslag, zoals het congres van de FNV die heeft vastgesteld. De Grondslag van de FNV is het belangrijkste richtsnoer voor het handelen van de vakcentrale en de bonden. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties vormt de onwrikbare basis van de FNV Grondslag.

Uit de Universele Verklaring vloeien voor de FNV vijf idealen voort: **gelijkwaardigheid, solidariteit, vrijheid, rechtvaardigheid en duurzaamheid**. Het streven naar de realisatie van deze idealen staat onveranderd centraal in het beleid van de FNV.

Daarmee is de FNV bij uitstek een emancipatiebeweging. FNV vindt dat iedereen zich voluit moet kunnen ontplooiën. Ontplooiing maakt mensen gelukkig, geeft ze het gevoel dat ze hun leven zinvol in kunnen richten en stelt ze in staat een bijdrage te leveren aan de samenleving.

De beginselen uit de Grondslag zijn in 2009 verder uitgewerkt en vertaald naar de huidige samenleving, in de resolutie die is aangenomen op het vierjaarlijkse congres van de FNV.

Als hét kernthema is daarbij Gewoon Goed Werk benoemd. Werkenden in Nederland, maar ook daarbuiten, hebben recht op fatsoenlijk werk. Het gaat de FNV dus om meer dan alleen inkomen. Voor ons is kwaliteit van leven en werk leidend. De FNV gaat daarom niet in de eerste plaats voor meer welvaart, maar vooral voor meer welzijn, in een evenwichtige maatschappij met toekomst. Minder nadruk leggen op de materiële kanten van het bestaan betekent bovendien een meer ontspannen samenleving. Er moet met andere woorden een breed welvaartsbegrip gelden, en geen smalle, puur economische invulling van dat begrip. Ook een zwart-wit tegenstelling tussen particulier initiatief en vrije marktwerking aan de ene kant en de rol van de overheid aan de andere kant is niet aan de orde. De FNV streeft naar een sociale markteconomie.

Hieronder geven wij een uitwerking van dit **ideaalbeeld** voor de toekomst op vier terreinen: Kwaliteit van de publieke sector, Werkgelegenheid en arbeidsdeelname, Inkomen en De plaats van Nederland in de wereld.

Voor alle duidelijkheid: het gaat hier niet om de maatregelen die nodig zijn om de korte termijn-effecten van de crisis te bestrijden, zoals de aanpak van de (jeugd)werkloosheid, voortzetten van de deeltijd-WW of het bestrijden van armoede bij bijvoorbeeld zzp'ers. Dat valt buiten dit bestek. Hier gaat het om de langere termijn.

Kwaliteit van de samenleving

De rol van de overheid is in de toekomstige samenleving sterker dan lang het geval is geweest. De betekenis van de overheid wordt beter gewaardeerd, onder andere omdat één van de oorzaken van de financiële crisis lag bij te zwakke overheden.

De overheid garandeert en borgt in de toekomstige samenleving kwaliteit en toegankelijkheid van de collectieve voorzieningen voor alle burgers. Om deze rol waar te maken moet de overheid wel voldoende gewalificeerd personeel in dienst hebben.

Nederland heeft op dit moment een relatief en absoluut kleine, maar wel efficiënt en effectief werkende collectieve sector. De FNV wil daar zuinig op zijn. De mogelijkheden voor bezuinigingen zonder serieuze schade aan de collectieve sector zijn gering, gegeven de omvangrijke bezuinigingen in de jaren tachtig en begin jaren negentig. Voor de kwaliteit van de samenleving is een brede invulling van de rol van de overheid onontkoombaar. Dan gaat het niet alleen om zaken als het garanderen van de veiligheid van burgers, maar ook om de toegevoegde waarde van kunst en cultuur, en van (breedte)sport. Het niveau van het onderwijs en dat van de zorg zijn voor het perspectief en het niveau van de (toekomstige) samenleving van extra groot belang.

Goed onderwijs is cruciaal voor het scheppen van gelijke kansen voor kinderen en jongeren, ongeacht inkomen en opleidingsniveau van de ouders. Goed onderwijs helpt Nederland vooruit in de internationale concurrentie en draagt bij aan de sociale samenhang in de samenleving. Nederland beseft dat, en wil geen talenten verloren laten gaan. De toppen in kennis kunnen alleen gedijen op een voedingsbodem van een goed algemeen opleidingsniveau van de bevolking. Daarom wordt in de toekomstige samenleving in de breedte geïnvesteerd, in alle sectoren van het onderwijs. De FNV steunt de ambitie om Nederland tot de top 5 van de kenniseconomieën te laten behoren. De kwaliteit van het onderwijs en van de leraren staan voorop. Als er sprake is van kostenbesparingen, treffen die niet het onderwijs zelf, maar onnodige bureaucratie en managementlagen, met inbegrip van de topsalarissen.

Kunst en cultuur hebben een toegevoegde waarde voor de samenleving. Zij belichamen een economische waarde doordat een beter imago Nederland aantrekkelijker maakt voor buitenlandse vestigingen en voor toeristen, een innovatieve waarde door het mobiliseren van creativiteit, en een verbindende waarde door het verbeteren van de leefbaarheid. Een goed kunst- en cultuurbeleid is daarom noodzakelijk voor een land dat tevreden burgers, innovatie, kennis en economische groei hoog op de agenda heeft staan, en is daarmee ook een taak voor de overheid.

Veiligheid is voor de burger een belangrijk aspect als het gaat om de beoordeling van de kwaliteit van de samenleving. Al eerder heeft de FNV gepleit voor een effectievere samenwerking tussen de verschillende overheidsdiensten in de veiligheidsketen, zowel nationaal als internationaal. De FNV is van opvatting dat door een efficiënter en effectiever optreden van de verschillende overheidsdiensten niet alleen meer veiligheid aan de burger kan worden geboden, maar dat dit ook tot een betere besteding van de schaarse overheidsmiddelen leidt. Daarnaast komt het de effectiviteit ten goede en zal het op termijn leiden tot een beter functioneren van de veiligheidsketen.

Bij de krijgsmacht is door eerdere bezuinigingen de verhouding tussen beschikbare capaciteit voor operationele inzet en ondersteuning in onbalans geraakt, waardoor meer van het militair personeel wordt gevraagd dan redelijkerwijs kan worden verlangd.

De FNV vindt uiteraard dat de inrichting en formatie van de krijgsmacht gebaseerd moet zijn op de in de Grondwet genoemde taken, maar dat daarnaast de arbeidsverhouding binnen de krijgsmacht zodanig vorm moet worden gegeven dat ook het defensiepersoneel werk en privé kan combineren. Dit vraagt om een heroriëntatie op de inrichting van de krijgsmacht.

De politie dient naar de mening van de FNV zo lokaal mogelijk georganiseerd te zijn. Binding met de regio en zicht op regionale problematiek zijn van essentieel belang voor het draagvlak van de politie onder de bevolking. Bovendien is organisatorische aansluiting bij een bestaande regionale structuur een effectieve en efficiënte manier om de balans tussen landelijke en lokale prioriteiten vorm te geven. Er zal gezocht moeten worden naar concrete oplossingen voor de spanning tussen de handhavings- en de opsporingstaak en de capaciteitsproblemen, die niet alleen tegemoet komen aan politieke en

bestuurlijke wensen maar die ook goed zijn voor het politievak. Een grondige studie is hiervoor noodzakelijk, waarbij ook de samenwerking met andere overheidsdiensten die werkzaam zijn binnen de veiligheid, zoals de Koninklijke Marechaussee, betrokken dient te worden.

Het heilige geloof in de werking van de markt is in de toekomstige samenleving ingeruild voor een veel nuchterder benadering. Het invoeren van marktwerking bij publieke taken is niet aan de orde, tenzij dat aantoonbaar leidt tot betere en efficiëntere dienstverlening. Het publieke belang moet gediend zijn met het invoeren van marktwerking, en de arbeidsvoorwaarden van werknemers gegarandeerd. Ook het behoud van werkgelegenheid is een belangrijk toetspunt.

Dat geldt niet alleen voor nieuwe beslissingen over het invoeren van marktwerking, maar ook voor het beoordelen van al eerder genomen stappen in dat kader. Het toetsingskader dat in SER-verband is ontwikkeld is daarbij leidend. Marktwerking (en privatisering) zijn nooit een doel, maar altijd een middel voor een achterliggend doel.

De overheid voert een evenwichtig en samenhangend beleid op de woningmarkt, zowel voor huren als voor kopen. Daarbij let zij vooral op de mogelijkheden voor starters en voor lagere inkomens. Regulering van de grondmarkt richt zich op het betaalbaar houden van woningen tegenover kantoren en bedrijfspanden. Woningcorporaties zetten bij het besteden van hun middelen het publieke belang voorop.

De overheid bevordert en bewaakt de sociale cohesie in de samenleving, in samenwerking met maatschappelijke organisaties, waaronder de vakbeweging.

Zij stelt werkenden in staat Arbeid en Zorg te combineren door goede en toegankelijke kinderopvang, binnen een systeem van Brede Scholen.

En zij stimuleert krachtig de duurzaamheid bij zowel huishoudens als bedrijven en organisaties.

Niet door subsidies of stimuleringsregelingen, maar door 'groen' als norm te stellen en de rekening neer te leggen bij de vervuiler.

Werkgelegenheid en arbeidsdeelname

Het doel is volledige én volwaardige werkgelegenheid. Dat betekent dat iedereen die kan werken ook daadwerkelijk werk heeft, afgezien van een beperkte mate van (frictie)werkloosheid tussen banen in of tussen school en werk. Mensen hebben recht op werk en als dat er niet is hebben mensen recht op een volwaardige uitkering.

Maar het betekent vooral ook dat iedereen gezond en veilig werk heeft, met fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden. Gewoon goed werk, oftewel Decent Work. Werk gaat boven inkomen, maar daarmee is niet alles gezegd. Werk zonder fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden is geen volwaardig werk.

Voorop staat dat werkenden zelf het stuur in handen kunnen nemen in hun loopbaan. Mensen krijgen in de toekomstige samenleving volop de gelegenheid het werk te vinden dat bij hun mogelijkheden en ambities past. Dat stelt eisen aan de kwaliteit van de werkgelegenheid. Ook voor mensen die het niet van een hoge opleiding moeten hebben moet er voldoende goed werk zijn, of beter gezegd: het moet gaan om werkgelegenheid op alle niveaus. Innovatie moet zorgen voor 'maakindustrie' die niet draait om lage lonen, maar om vakmensen en slimme technieken.

De overheid stimuleert in de toekomstige samenleving daarom innovatie in de richting van kansrijke, duurzame economische activiteiten, door een mix van generieke en gerichte maatregelen die het innovatieklimaat bevorderen.

Dit sluit aan bij de verantwoordelijkheid van de overheid in het uitvoeren van de in Europees verband afgesproken 'Lissabon strategie'. Nederlandse ondernemers investeren nu minder in innovatie dan in die strategie is afgesproken. De overheid moet hen er daarom toe aanzetten om door middel van (ook sociale) innovatie de arbeidsproductiviteit te verhogen om concurrerend te blijven. Concurrentie op loonkosten is een onwenselijke maar ook kansloze strategie.

Ook als er (nagenoeg) sprake is van volledige werkgelegenheid, blijven er groepen op de arbeidsmarkt die speciale aandacht nodig hebben om de kansen te krijgen die zij verdienen. Dat geldt bijvoorbeeld voor (jong)gehandicapten. Mede daarom is het voortbestaan van beschermde werkgelegenheid in de vorm van de WSW van groot belang. Ook bij werk dat gecreëerd wordt door de overheid, via subsidies en dergelijke, gelden normale arbeidsvoorwaarden. Werken onder het minimumloon is ook in die gevallen verboden.

De arbeidsdeelname wordt verder verhoogd door vooral vrouwen te verleiden in een grotere (deeltijd)baan te gaan werken. Als vrouwen (of mannen) hun arbeidsuren willen uitbreiden, kunnen werkgevers dat niet weigeren. Goede regelingen voor kinderopvang en voor de combinatie van Arbeid & Zorg maken keuzes op dit terrein mogelijk. Naast wat de overheid daar zelf in doet, stelt zij sociale partners via fiscale faciliteiten in staat bij cao aanvullende regelingen te treffen. Ook voor het verlenen van mantelzorg hebben werknemers faciliteiten, zoals een inkomensdervingsregeling.

De vakbeweging neemt, samen met de werkgeversorganisaties, zijn verantwoordelijkheid in het bestrijden van vermijdbare werkloosheid. Bemiddeling en scholing naar ander werk staat daarbij voorop. Uiteraard hebben werknemers hierbij ook zelf een verantwoordelijkheid. Daarbij ligt de nadruk niet op allerlei verplichtingen, maar op het verhogen van de weerbaarheid op de arbeidsmarkt.

De positie van oudere werknemers wordt versterkt door meer aandacht voor hun ontwikkelingsmogelijkheden (leven lang leren), door het tegengaan van concurrentienadelen in de sfeer van de arbeidsvoorwaarden en door automatisch leeftijdonslag uit te bannen.

Leeftijdscriminatie door willekeurige leeftijdsgrenzen (23 jaar bij het minimumloon, 27 jaar bij de Bijstand) komt niet meer voor.

Overgangen van werknemerschap naar zzp-schap en vice versa worden gefaciliteerd door algemeen geldende regelingen op het terrein van scholing en ontwikkeling en door voldoende bescherming tegen risico's als arbeidsongeschiktheid, ook voor zzp'ers.

Binnen het werk krijgen mensen meer zeggenschap over hoe, waar en wanneer zij hun werk uitvoeren. Het vakmanschap van werkenden wordt erkend door hen de ruimte te geven hun vak naar eigen inzicht in te vullen. Zelfroosteren is daar onderdeel van, en levert bovendien winst op in termen van productiviteit.

De vakbeweging regelt met de werkgevers de arbeidsvoorwaarden en de zeggenschap van werknemers over hun werk. Zij wordt daarin ondersteund door de overheid, door afspraken in cao's algemeen verbindend te verklaren.

Inkomen

In de toekomstige samenleving is sprake van volledige en volwaardige werkgelegenheid, waardoor iedereen in staat is in zijn levensonderhoud te voorzien, door gewoon goed werk. Dit betekent dat er sprake is van een eerlijke en rechtvaardige inkomensverdeling. Een te groot verschil tussen de gangbare (cao-)lonen en topinkomens past hier niet in. Gelijk loon voor gelijk werk geldt als belangrijk beginsel over de hele linie van de arbeidsmarkt.

De vakbeweging draagt bij aan een gelijkmatige primaire inkomensverdeling en solidariteit tussen groepen op de arbeidsmarkt. De overheid zorgt voor een evenwichtige secundaire inkomensverdeling, via een progressief belastingstelsel met een nieuw toptarief gericht op de bovenkant van de samenleving, en door maatregelen gericht op de onderkant, via een gedifferentieerd armoedebeleid. Dat wil zeggen waar nodig generieke tegemoetkomingen, zonder onnodige administratie en contrôles, en waar mogelijk gericht op individuele problemen. Maar voorop staat dat met werk een fatsoenlijk inkomen kan worden verworven. Daarmee is de armoedeval bij lage inkomens niet langer een probleem.

Bovenmatige subsidiëring van het eigen woningbezit door de hypotheekrenteaftrek die vooral bij hogere inkomens terecht komt is niet meer aan de orde.

Door inkomensmaatregelen goed op elkaar af te stemmen wordt voorkomen dat de lasten teveel bij de middeninkomens terecht komen. De koppeling van de lonen aan de uitkeringen is een belangrijke factor voor een evenwichtige inkomensverdeling en bestrijding van armoede. Het minimumloon loopt niet achter op de loonontwikkeling. De achterstand die in het verleden is opgelopen wordt stapje voor stapje ingehaald (koppeling+).

Via overleg met werkgevers en de overheid draagt de vakbeweging bij aan de ontwikkeling van de samenleving. Vakbonden hebben in dat verband oog voor een verantwoorde loonontwikkeling. Voorwaarde is wel dat de overheid zorgt voor evenwicht tussen de belangen van de werkgevers en de werknemers.

Nederland in de wereld

De financiële crisis is vooral veroorzaakt door gebrek aan regulering van de financiële sector en door een uit de hand gelopen bonuscultuur gericht op korte termijn-gewin. Omdat deze analyse breed gedeeld wordt, worden de oorzaken in de nabije toekomst effectief aangepakt om herhaling te voorkomen. De veroorzakers krijgen bovendien de rekening voor een belangrijk deel van de financiële gevolgen.

De financiële sector heeft een nutsfunctie. De overheid reguleert de financiële sector om uitwassen te voorkomen en te zorgen dat de sector weer doet waar hij voor bedoeld is: mogelijk maken van investeringen van burgers en bedrijven.

Nederland kan niet alles alleen aanpakken. De huidige economische crisis onderstreept de mate waarin economieën internationaal verweven zijn. De oorzaken liggen in een wereldomspannend financieel en economisch systeem waarvan Nederland onderdeel is. Zowel bij het aanpakken van de oorzaken als bij het nemen van maatregelen voor economisch herstel speelt de internationale dimensie daarom een belangrijke rol. De regulering van de financiële markten en de aanpak voor het afbouwen van stimuleringsmaatregelen en het in balans krijgen van de overheidsbegroting vereisen internationale coördinatie.

Tegelijk moet worden vastgesteld dat er nu nog een groot gebrek is aan mogelijkheden en instituties om op het internationale niveau de wereldeconomie te reguleren. Misstanden moeten krachtig aangepakt worden en voor de toekomst voorkomen. Dat gaat niet vanzelf. Nederland erkent dat, en neemt daarom het voortouw.

Onder andere door een krachtige internationale aanpak van vermindering van regels en van belastingen door over de grenzen opererende bedrijven.

Nederland is een exportnatie, en kan zich alleen daarom al niet veroorloven met de rug naar de rest van de wereld te gaan staan. Maar belangrijker nog: Nederland stelt zich niet langer afstandelijk of zelfs vijandig op tegenover bijvoorbeeld de Europese Unie. De trend die zichtbaar was om een terugtrekkende beweging te maken in internationaal verband wordt omgedraaid. Nederland erkent het belang van internationale instituties als de VN en meer in het bijzonder de ILO, de Wereldbank en het IMF, en investeert in het beïnvloeden van het beleid van die instituties.

Een krachtige Europese Unie is nodig. Niet alleen op economisch terrein, maar juist ook op sociaal gebied. Alleen goede samenwerking brengt ons als Europa verder. Ook de invloed van de EU op internationale regelgeving op het terrein van bijvoorbeeld duurzaamheid wordt door Nederland serieus genomen en waar mogelijk beïnvloed en benut.

FNV-bonden en de vakcentrale werken zoveel mogelijk samen met collega's uit andere landen om de gezamenlijke agenda te verwezenlijken, al dan niet via de kanalen van de Europese en mondiale koepels, het EVV en het IVV.

Nederland blijft zijn verantwoordelijkheid nemen in het bestrijden van armoede elders in de wereld en het verlenen van hulp waar dat nodig is. Internationale vakbondssamenwerking kan een belangrijke aanvulling betekenen in landen waar hulp niet goed of betrouwbaar via officiële kanalen verleend kan worden.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) is de norm, vooral ook op internationaal gebied. Daarnaast staat goed bestuur (Governance) voorop. Ook internationaal gelden nieuwe garanties voor Gewoon Goed Werk. Nederlandse bedrijven houden zich daarom aan de fundamentele arbeidsnormen van de ILO, waar dan ook in de wereld, en in hun hele productie- en toeleveringsketen. Ze dragen bij aan Decent Work, wat onder meer betekent dat ze lonen betalen of mogelijk maken waarvan men kan leven en waarin ook een bijdrage aan sociale zekerheid is opgenomen.

Nederland maakt een eind aan zijn status van 'belastingparadijs', en heft de belastingen die passen bij de winsten van grote internationale bedrijven.

De visie van de FNV op de overheidsfinanciën

De FNV erkent de noodzaak van het op orde brengen van de overheidsfinanciën, en wil zeker geen rekeningen naar de toekomstige generaties doorschuiven. Maar we hebben wel problemen met een aanpak waarbij alleen naar het geld wordt gekeken. We hebben een eigen visie op welke maatregelen wel of niet genomen moeten worden, en vanuit welk gedachtengoed. De FNV is bovendien bezorgd dat de (nieuwe) Nederlandse regering te vroeg de stimuleringsmaatregelen wil beëindigen en door te snel en te veel te bezuinigen het herstel schaadt.

De economische crisis van de afgelopen jaren heeft diepe sporen getrokken. Het tekort en de staatsschuld lopen enorm op. Daar moet iets aan gebeuren. Maar dat kan niet zonder een samenhangende visie en heldere uitgangspunten.

Al eerder heeft de FNV, mede gebaseerd op de Grondslag, een aantal uitgangspunten benoemd die gelden als het gaat om het betalen van de rekening van de crisis. Deze gelden nog onveranderd.

Het zijn de volgende:

- De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.
- De positie van lagere en middeninkomens op de arbeidsmarkt mag niet worden geschaad.
- De koopkrachtgevolgen op de korte en middellange termijn moeten aanvaardbaar zijn.
- De toegankelijkheid en kwaliteit van de publieke dienstverlening dienen op peil te blijven.

In aanvulling daarop leiden de hiervoor geschetste idealen, de visie op de rollen van de overheid en de sociale partners en de visie op maatschappelijke, economische en financiële ontwikkelingen in binnen- en buitenland tot een aantal andere belangrijke voorwaarden voor de te nemen maatregelen:

- Toetsing op werkgelegenheidseffecten: de werkgelegenheid die gecreëerd wordt moet volwaardig zijn (decent work) en de hele beroepsbevolking perspectief bieden.
- Evenwicht in de effecten voor de burgers en organisaties/bedrijven.
- Rechtvaardige verdeling van inkomens en vermogens.
- Evenwicht in de verdeling van lasten en lusten over de generaties.
- De veroorzakers van de crisis in de financiële sector betalen een belangrijk deel van de rekening.
- Maatregelen moeten leiden tot sociale cohesie in de samenleving, kwaliteit van de werkgelegenheid (decent work) en emancipatie van werknemers in brede zin (o.a. arbeid en zorg, vakmanschap, diversiteit), en tot
- Toekomstperspectief voor de Nederlandse economie (concurrentiekracht, verhouding diensten/kenniseconomie en maakindustrie), duurzaamheid in huishoudens en bedrijven/organisaties (milieu, goed bestuur) en de Nederlandse bijdrage aan bestrijding van de mondiale crises op het terrein van water, voedsel, ecologie en economie.

Dat er maatregelen nodig zijn om de overheidsfinanciën op orde te brengen en dat een visie op de toekomst daarbij van groot belang is, betekent niet dat er binnen dat kader maar op los kan worden bezuinigd. Er zijn ook investeringen nodig. Daarbij moet de prioriteit liggen bij onderwijs, duurzaamheid en sociale innovatie; sociale innovatie is mede van belang voor het verhogen van de arbeidsproductiviteit; er moet met andere woorden niet alleen in 'spullen' maar vooral ook in mensen geïnvesteerd worden.

De FNV stelt bovendien in het belang van verstandig economisch beleid eisen aan de maatregelen die worden voorgesteld. Het pakket maatregelen zal een mix moeten zijn van het verhogen van overheidsinkomsten, lastenverschuivingen, bezuinigingen en investeringen in de maatschappij en economie.

Nederland moet niet 'voorop' willen lopen in Europa door heel snel weer terug te willen naar de normen van het Europese monetaire stelsel. Alleen al niet omdat de crisis heeft geleerd dat we zeer afhankelijk zijn van en verbonden met het internationale economische en financiële stelsel. Maar bovendien kan te snel en te veel bezuinigen het herstel ernstig schaden, en onnodig grote effecten met zich meebrengen voor de werkgelegenheid en de kwaliteit van de publieke sector.

Het aftredende kabinet heeft het idee de wereld ingeholpen dat er wel 35 miljard euro bezuinigd zou moeten worden. Dat is naar het oordeel van de FNV in ieder geval veel te veel. Het structurele effect van de crisis wordt zo op één hoop gegooid met conjunctuureffecten. Als de economie zich herstelt, verdwijnen de conjunctuureffecten vanzelf.

De nieuwe regering zal de totale omvang van de te nemen maatregelen goed moeten beargumenteren, met het oog op de overheidsfinanciën op de langere termijn, én recht doende aan bovenstaande uitgangspunten. De FNV zal dat zeer kritisch beoordelen.

Concrete maatregelen

Op een zestal belangrijke terreinen stelt de FNV concrete maatregelen voor, die aansluiten bij de hiervoor geschetste visie. Vanwege de samenhang van de voorgestelde maatregelen is een iets andere indeling gekozen dan de vier terreinen uit het hiervoor geschetste ideaalbeeld.

1. Decent work: volledige en volwaardige werkgelegenheid

Wensbeeld

Elk lid van de beroepsbevolking is óf aan het werk (in een baan of opdracht die bij hem/haar past) óf in opleiding/ontwikkeling voor een toekomstige werkplek, afgezien van frictiewerkloosheid. Mensen hebben gezond, veilig en lonend werk. Het principe van gelijk werk voor gelijk loon wordt strikt nageleefd, en ontduiking van het minimumloon is onmogelijk. De flexibele schil bij bedrijven en organisaties is teruggebracht naar een wenselijk (piek en ziek) minimum.

Zzp'ers worden is altijd een bewuste en positieve keus. Gedwongen zzp-schap is niet meer aan de orde. Ook voor zzp'ers geldt gelijk loon voor gelijk werk, door garanties tegen te lage tarieven.

Maatregelen

(Pro)actieve begeleiding en bemiddeling van nieuwkomers en (potentiële) switchers op de arbeidsmarkt. Afschaffing van het minimumjeugdloon, dat wordt vervangen door reële loonschalen voor jongeren. Vanaf 18 jaar zijn jongeren volwassen, en moet dus ook het wettelijk minimumloon voor volwassenen gelden.

Aanscherping van de wet Flex & Zekerheid via de eerder door de FNV voorgestelde maatregelen. Verlengen van tijdelijk werk leidt eerder tot vast werk. Twee contracten/twee jaar is het maximum, tenzij in de cao een periode van drie jaar wordt vastgelegd. Voorwaarde is een verbetering van de rechten van de betrokken werknemers. Niet verlengen moet tijdig aangekondigd. Flexwerkers krijgen een vergoeding bij niet verlengen van hun contract.

De trend om banen op te knippen in kleinere onderdelen wordt tegengegaan door de regelgeving rond 'kleine banen' aan te passen. Wetgeving moet opknippen onmogelijk maken.

De arbeidsomstandigheden worden verbeterd door de arbowet van meer concrete normen voor gezond en veilig werken te voorzien, maar vooral door een striktere bewaking van de naleving.

Daarvoor moet de Arbeidsinspectie uitgebreid worden, en bovendien toegerust met meer mogelijkheden waar nodig forse boetes uit te delen.

Ook een meer onafhankelijke positie van de bedrijfsarts is belangrijk voor gezond en veilig werken.

2. Voorkomen werkloosheid: sociale zekerheid bij de tijd

Wensbeeld

Sociale partners geven dicht bij de sector invulling aan preventie van werkloosheid en re-integratie.

Werknemers worden zo veel mogelijk direct van werk naar werk begeleid. Sociale partners in de sectoren zijn verantwoordelijk voor uitvoering (via opdrachtgeverschap) en financiering.

Flexibele arbeidsrelaties worden integraal meegenomen in de werking van de werknemersverzekeringen. Gezamenlijk wordt invulling gegeven aan de investeringsagenda: preventie (afstemming onderwijs op de arbeidsmarkt, loopbaanbeleid, van werk naar werk, leerrechten) re-integratie (vergroting effectiviteit, sociale partners krijgen regie over landelijke instrumenten) en Arbeid & Zorg.

Toelichting

Als we iets van de economische problemen kunnen leren, dan is het wel het blijvend maatschappelijk en economisch belang van de sociale zekerheid. De solidariteit die de sociale zekerheid organiseert behoudt zijn waarde als cement voor de maatschappij. De stabiliserende werking van sociale uitkeringen is niet alleen van belang voor de betrokken werknemers, maar ook voor de economie als geheel.

De arbeidsmarkt zal de komende decennia, als de effecten van de crisis voorbij zijn, een stuk krappere zijn dan we gewend waren. Dat betekent dat er kansen liggen voor werknemers; ook voor mensen die in een kwetsbare arbeidsmarktpositie verkeren. Die mensen moeten dan wel beter in de gelegenheid worden gesteld die kansen te grijpen. Behalve de klassieke inkomensbescherming hebben

werknemers in de 21e eeuw behoefte aan een integraal pakket van zorg- en verlofregelingen, leerrechten en effectieve re-integratie.

De FNV denkt niet dat het risico van plotseling verlies van werkgelegenheid door heftige conjuncturele schommelingen kan worden uitgebannen. De FNV denkt ook niet dat de verschillen in sociale risico's die mensen lopen zullen verdwijnen. Een collectieve en solidaire verzekering tegen het risico van loonuitval als gevolg van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid blijft nodig.

Bezuinigingen op hoogte en duur van de uitkeringen zijn voor de FNV niet aan de orde. In het geval van de arbeidsongeschiktheidsregelingen is dat al te ver gegaan en zijn reparaties noodzakelijk.

Omdat de arbeidsmarkt krappere wordt, vallen de uitgaven aan sociale zekerheid de komende decennia alleen om die reden gemiddeld al een stuk lager uit dan we gewend zijn.

De grootste winst is te boeken als de regie over de werknemersverzekeringen weer in handen van sociale partners komt. Dan ligt vermindering van het volume door een integrale benadering van preventie, inkomensvoorziening en re-integratie voor het grijpen. Bij ziekte en arbeidsongeschiktheid zijn we al een heel eind, maar voor de WW zal het een grote omslag betekenen

Maatregelen

Om de sociale partners in de sectoren voldoende mogelijkheden te bieden de regierol op de goede manier in te vullen is een investeringsagenda nodig die voor een deel via de arbeidsvoorwaarden kan worden vormgegeven, maar voor een ander deel ook overheidsmaatregelen vraagt.

De sociale partners voeren een loopbaanbeleid in, met inzet van financiën (0,5% van de loonsom), en organiseren leerrechten voor iedereen, die ook ingezet kunnen worden op latere leeftijd. Zij geven vorm aan intersectorale mobiliteit: van werk naar werk trajecten, met intersectorale scholing.

Sociale partners betalen, en gaan daarom ook over de hoogte van de WW-premie, en over toepassing van het instrument premiedifferentiatie.

De overheid ondersteunt de rol van de sociale partners. Zij maakt effectievere re-integratie mogelijk, door overheveling van re-integratiemiddelen van gemeenten naar het landelijk niveau. De regie over landelijke instrumenten komt bij de sociale partners te liggen, met afstemming op sectorale middelen (cofinanciering).

Intersectorale mobiliteit wordt beter mogelijk door collectieve financiering, bijvoorbeeld via een opslag op de WW-premie. Lager opgeleiden krijgen extra fiscale stimulansen om bij te leren.

Ondersteunend beleid in algemene zin bestaat uit een effectievere arbozorg, uitbreiding van het ouderschapsverlof en andere regelingen voor het combineren van Arbeid & Zorg, en een werknemersverzekering tegen het risico van inkomensderving in perioden van (mantel)zorg voor ernstig zieke kinderen, partners of ouders.

Voor de onderliggende wetgeving bij werkloosheid gelden de volgende uitgangspunten.

De polisvoorwaarden (hoogte en duur van de uitkeringen, referte-eisen) blijven in de wet verankerd. Werkgevers en werknemers worden zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de WW. De wijze van uitvoering moet niet centraal worden opgelegd. De WW is een werknemersverzekering, gefinancierd uit lastendekkende premies die door werkgevers en werknemers gezamenlijk worden opgebracht.

Voor zover het volume is te beïnvloeden door werkgevers en werknemers moet er een sectorfinanciering zijn. Daarnaast moet er een sectoroverstijgend werkloosheidsfonds zijn voor het opvangen van grootschalige (conjuncturele) problemen.

Mensen die 60 jaar en ouder zijn en van wie het recht op WW eindigt moeten recht krijgen op een uitkering die onafhankelijk is van het inkomen van de partner en het eigen vermogen.

Net als bij werkloosheid nemen de sociale partners in de sectoren ook een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de arbeidsongeschiktheidsregelingen (WIA, met de onderdelen IVA en WGA). De WIA is immers een werknemersverzekering, waarin net als bij de WW een gezamenlijke aanpak van preventie en re-integratie grote winst kan opleveren.

Voor de onderliggende wetgeving gelden de volgende uitgangspunten.

De WGA wordt een echte loonaanvullingsregeling, gefinancierd door premies van werkgevers en werknemers, die inkomensbescherming biedt bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid. Het schattingsbesluit voor de beoordeling van arbeidsongeschiktheid wordt zo aangepast dat dit weer recht doet aan serieuze gezondheidsproblemen.

De re-integratie wordt verbeterd door verlenging van de loondoorbetaling én van het ontslagverbod tot drie jaar voor 35-minners.

Bovenstaande maatregelen zijn een uitwerking van de maatregelen die nodig zijn om de regierol voor de sociale partners op de goede manier vorm te geven, zodanig dat werkloosheid of arbeidsongeschiktheid zoveel mogelijk vermeden wordt, en waar nodig de re-integratie meteen ter hand kan worden genomen op het moment dat er een uitkeringssituatie aan de hand is. Maar er moet meer gebeuren.

Zonder extra maatregelen blijft het zo dat mensen met beperkingen niet worden aangenomen en zeker dat zij geen vast dienstverband krijgen. Ook als er een periode van krapte op de arbeidsmarkt komt. Werkgevers hebben hier een verantwoordelijkheid in. Daarom moeten er maatregelen komen om de kansen van deze groepen op de arbeidsmarkt te vergroten. FNV doet concrete voorstellen voor financiële prikkels om het in dienst nemen en houden van Wajongers te bevorderen. Ook voor andere kwetsbare groepen pleiten wij voor dergelijke maatregelen, met name voor flexwerkers en zzp'ers.

Re-integratie

De FNV stelt voor om het pakket aan ondersteuningsvoorzieningen sterk te vereenvoudigen door het los te koppelen van de uitkeringen. Er één pakket van re-integratiemaatregelen van te maken dat voor iedereen geldt die ondersteuning nodig heeft om aan het werk te komen en die valt onder de Wajong, de WSW en de WWB, of langer dan twee jaar WW heeft ontvangen. Dit pakket wordt centraal vastgesteld. De mogelijkheden van werkzoekende en de arbeidsmarkt bepalen de inzet van de ondersteuningsvoorzieningen. De uitkeringskant blijft ongewijzigd.

Om de persoonlijke arbeidsmarktpositie in kaart te brengen en de ondersteuningsbehoefte daaraan te koppelen, maken we gebruik van de participatieladder. Het streven is dat iedereen zo hoog mogelijk op de ladder eindigt. Het is echter een realiteit dat niet iedereen de hoogste trede zal halen. Daarom dient de ondersteuning en het inkomen zodanig te zijn dat degene die het voor hem hoogst haalbare bereikt heeft, daar een fatsoenlijk bestaan mee kan opbouwen en een zekerheid dat die hem niet wordt afgepakt. Bij beschermde werkgelegenheid geldt de cao voor de WSW, en bij regulier werk de toepasselijke cao.

Per bereikte trede zal het inkomen hoger worden. Zo blijft er een financiële stimulans om door te willen groeien. Wanneer men afhankelijk is van loonkostensubsidies, wordt de productiviteit periodiek vastgesteld door een onafhankelijke instantie. Als blijkt dat verdere doorgroei niet mogelijk is, telt het functieloon. De werkgever wordt voor het verlies aan productiviteit gecompenseerd met loonkostensubsidie.

Permanente loonkostensubsidie is dus mogelijk. Als dat bij een reguliere werkgever is, staat de overheid garant voor permanente subsidie tot einde dienstverband, in ruil voor een vast contract.

Wajong

Volgens de FNV stimuleert een andere manier van financiering van de Wajong de werkgevers om hen in dienst te nemen; een manier die de werkgevers mede verantwoordelijk maakt voor de participatie van de Wajongers. De FNV stelt voor om de Wajong niet langer geheel te financieren uit algemene middelen, maar gedeeltelijk uit premies die door werkgevers worden opgebracht. Bedrijven die voldoende Wajongers in dienst hebben, betalen niets. Bedrijven die daar beneden zitten, betalen een standaardpremie over de loonsom.

Er zijn in 2010 circa 200.000 Wajongers, waarvan circa de helft arbeidspotentie heeft. De uitkeringslasten van deze groep wordt voor 2010 geschat op 2,6 miljard. Er zijn circa 7,5 miljoen werknemers. Per 100 werknemers zou dan ook gemiddeld 1 Wajonger in dienst moeten zijn om de beschikbare arbeidscapaciteit te benutten.

De FNV stelt daarom voor dat werkgevers gemiddeld per 100 werknemers 1 Wajonger in dienst moeten hebben. Zij worden in dat geval vrijgesteld van de Wajong-premieheffing.

Flexwerkers en zzp'ers

De FNV wil waar mogelijk flexibele werknemers in de collectieve regelingen opnemen. De inlenende cao moet leidend zijn. Ook in het geval van ziekte en arbeidsongeschiktheid ligt het voor de hand de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de inlenende werkgever te leggen.

Zzp'ers hebben drie problemen op het terrein van de sociale zekerheid. Het blijkt uiterst moeilijk om op de private markt een effectieve en betaalbare pensioenvoorziening of arbeidsongeschiktheidsverzekering te verkrijgen. En in tijden van crisis kunnen zij geen beroep op Bijstand doen, omdat het bedrijfsvermogen dan meteen in het geding komt. De FNV stelt de volgende oplossingen voor.

- Waar mogelijk moeten zzp'ers toegang hebben tot de pensioenfondsen.
- De FNV is voor een volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid vergelijkbaar met de vroegere AAW-regeling. De volksverzekering biedt een basis voor alle werkenden, met daarbovenop de WIA voor werknemers.
- De Bijstandsregeling voor het opvangen van een langdurig gebrek aan opdrachten (de BBZ) wordt zo aangepast dat zzp'ers hun bedrijfsvermogen een tijd lang behouden om de onderneming voort te kunnen zetten.

Zzp'ers dragen bij aan de financiering via premies en/of belastingen.

3. Onderwijs en Kinderopvang: kennis biedt kans

Wensbeeld onderwijs

Gelijkwaardige kansen op ontwikkeling voor iedereen. Iedereen heeft talenten. Het is de uitdaging van het onderwijs en de arbeidsmarkt om deze talenten in mensen naar boven te halen en verder te ontwikkelen. Het leven lang leren is uitgangspunt. Segregatie in het onderwijs wordt effectief bestreden. Scholen zijn geen leerfabrieken, maar hebben een menselijke maat. Onderwijs stimuleert de sociale cohesie door het aanleren en doorgeven van de kunst met elkaar samen te werken. De wetenschap dat onze (klein)kinderen de kans krijgen op goed onderwijs en dat er ook sprake is van gelijke kansen onafhankelijk van inkomen en opleidingsniveau van de ouders, is van een enorme waarde. Deze kan niet in geldbedrag uitgedrukt worden en is ook niet 'te koop' in de markt. Goed en toegankelijk onderwijs is niet alleen van belang om de schulden voor toekomstige generaties te beheersen, maar vooral om te investeren in de mogelijkheden van onze kinderen. Het investeren in kennis op alle niveaus, van vmbo tot en met universiteit, versterkt onze concurrentiepositie. Het bedenken van slimme producten en productiemethoden levert werkgelegenheid die lonend is om 'decent work' en publieke voorzieningen te kunnen betalen. Het beroepsonderwijs sluit optimaal aan bij de sectoren. De kwaliteit van de Beroeps Praktijk Vorming (BPV) en van de examinering wordt verbeterd. Er is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het onderwijsveld en de sociale partners in de sectoren.

Maatregelen

Het versterken van de het algemeen opleidingsniveau van de bevolking door te investeren in de breedte van het onderwijs, beroepsopleidingen en in hoogwaardige kennis. Een proactieve aanpak van leerachterstanden en het tegengaan van schooluitval. Voor werknemers de arbeidsmarktpositie versterken in aanvulling op wat in sectoren geregeld is, in de vorm van meeneembare scholingsrechten over de sectoren heen. Flexwerkers en zzp'ers krijgen gelijke scholingsrechten vergeleken met werknemers met een vast contract. Studiekeuzeadvies als standaard onderdeel in het voortgezet onderwijs en intakegesprekken in het beroeps- en hoger onderwijs, stagebegeleiding en sollicitatievaardigheden om onnodige mismatches tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt te verkleinen. Iedereen krijgt een gelijk recht op een vorm van studiefinanciering over de gehele loopbaan, dus zonder leeftijdsgrens. De Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL) wordt fiscaal gefaciliteerd. Erkenning van Verworven Competenties (EVC) wordt een basisrecht voor alle werkenden.

Wensbeeld kinderopvang

De kinderopvang is toegankelijk en kwalitatief goed, en dus zonder hoge financiële drempels en professioneel ingevuld. Binnen Brede Scholen wordt het aanbod voor verschillende leeftijdsgroepen in samenhang aangeboden. Kinderopvang bevordert de integratie vanaf jonge leeftijd en biedt betere mogelijkheden voor het combineren van arbeid en zorg. Kinderen krijgen gelijke kansen door een voor iedereen toegankelijk, breed dagarrangement.

Maatregelen

De wetgeving rond kinderopvang wordt zo aangepast dat de toegankelijkheid, de professionaliteit en de kwaliteit gegarandeerd zijn. Brede Scholen komen tot stand in het hele land. Alle kinderen vanaf 2 jaar krijgen een dagarrangement aangeboden dat bestaat uit sport, spel, onderwijs, cultuur, etc. De benodigde financiering kan gevonden worden door het samenvoegen van de kinderbijslag, het kindgebonden budget en de kinderopvangtoeslag in een inkomensafhankelijke regeling.

4. Inkomensbeleid: eerlijk duurt het langst

Wensbeeld

Evenwichtige inkomensverdeling en evenwichtige verdeling van lasten over huishoudens en bedrijven en krachtige stimulans vergroening. Belastingen en premies zijn nodig om te voorzien in publieke diensten en de inkomensbescherming van mensen die het nodig hebben. Het fiscale stelsel zal moeten blijven zorgen dat daarvoor genoeg geld blijft binnen komen.

Bovenmatig subsidiëren van dure woningen via de hypotheekrenteaftrek is niet langer aan de orde. In de wijze waarop het geld bij de overheid binnen komt, kunnen keuzes gemaakt worden waardoor de belastingwetgeving beter bijdraagt aan de doelstellingen van sociaal-economisch beleid. De FNV vindt dat het gewenst is om op korte termijn tot een fundamentele belastingherziening te komen. De belastingwetgeving moet beter gericht worden op de belangrijkste uitdagingen waar Nederland de komende jaren mee geconfronteerd wordt. Bij belastingmaatregelen wil de FNV oog houden voor negatieve koopkracht- en werkgelegenheidseffecten die verhoging van belastingen met zich mee kunnen brengen. Vandaar dat de FNV niet kiest voor generieke verzwaringen maar juist op zoek is naar specifieke maatregelen die goed zijn voor het milieu en die de lagere en middeninkomens ontzien. Inkomens worden progressief belast om de overheid in staat te stellen de collectieve sector toegankelijk en kwalitatief op peil te houden. Fiscale stimulansen zijn gericht op vergroening. Bedrijven betalen de belastingen die horen bij hun rendementen.

Maatregelen

In reactie op de kredietcrisis wordt in internationaal verband gesproken over een belasting op financiële transacties om de stabiliteit van financiële markten te vergroten. Ook diverse regeringsleiders hebben voor deze belastingvorm gepleit. Het is zeer gewenst dat deze belasting internationaal gecoördineerd wordt. De FNV is van mening dat het van belang is om deze mogelijkheid in Europees of breder internationaal verband serieus te onderzoeken.

De FNV stelt daarnaast voor om onderzoek te verrichten naar de mogelijkheid om de vennootschapsbelasting voor banken aanvullend te verhogen of een andere heffing in te voeren als maatschappelijke bijdrage aan het opruimen van de schade van de kredietcrisis.

De FNV is voorstander van het beperken van de renteaftrek van vreemd vermogen. Dit verbreedt niet alleen de belastinggrondslag, maar beperkt ook de financiële risico's die bedrijven lopen door een verminderde aantrekkelijkheid van financiering door middel van vreemd vermogen. De renteaftrek in de vennootschapsbelasting heeft ertoe geleid dat het voor het bedrijfsleven aantrekkelijk is geworden om zich te financieren met vreemd vermogen. Hierdoor zijn bedrijven kwetsbaar geworden voor faillissementen en overnames, door onder andere private equity.

In de eerdere kabinetten Balkenende is de Vpb in stappen fors verlaagd van 29,1% tot 25,5%. Ook worden gevestigde bedrijven bevoordeeld boven startende, innovatieve bedrijven. Het tarief van de Vpb kan omhoog naar 27,5%.

De vergroening van het belastingstelsel levert een bijdrage aan een schone en duurzame economie. Met het oog op de aanhoudende milieudruk zal een verdere vergroening van het belastingstelsel ook een bijdrage leveren aan de soliditeit van het stelsel. Voorbeelden van vergroening zijn aanpassingen van de energiebelasting, een nieuwe CO₂-heffing, het verlagen van niet-duurzame energiesubsidies, een open-ruimteheffing, het belasten van het vliegverkeer en differentiatie in autobelastingen.

De echte topinkomens groeiden in de afgelopen 25 jaar twee tot drie keer zo hard als modaal. De kredietcrisis leidt nu wereldwijd tot een herbezinning op deze scheefgroei. Daarmee verbeteren de mogelijkheden om toptarieven in de belastingen weer wat progressiever te maken. Dat geldt zeker als we in Europa met z'n allen uitspreken deze globale richting in te slaan. De introductie van een nieuw toptarief van 60% boven € 250.000,- versterkt de progressie in het belastingstelsel. Bij een dergelijk inkomen is deze zwaardere last zeker te dragen.

De kredietcrisis heeft geleid tot een sterkere aanpak van belastingparadijzen en van allerlei vormen van zwart geld. Dit verbetert de mogelijkheden om voor topvermogens en voor forse erfenissen te komen tot een grotere progressiviteit in de belastingheffing. De vermogensrendementsheffing kan

worden omgevormd tot een heffing met een progressieve structuur, met een aanvullend percentage en een extra schijf. De basis blijft een fictief rendement.

Binnen de groep eigenwoningbezitters worden de hogere inkomens fors extra bevoordeeld. De hoogste inkomens profiteren aanzienlijk meer van de aftrek dan de laagste inkomens. Op deze wijze wordt de progressie in het Nederlandse belastingtarief voor een groot deel ongedaan gemaakt. De hypotheekrenteaf trek kan vervallen boven een hypotheekschuld van 1 miljoen. Vanwege de gevolgen voor de woningmarkt en de werkgelegenheid in de bouwsector moet deze maatregel behoedzaam en zeer geleidelijk worden doorgevoerd. Een verdere verlaging van de aftrek kan alleen plaatsvinden wanneer deze gecompenseerd wordt door een verlaging van de overdrachtsbelasting. Een lagere overdrachtsbelasting levert een bijdrage aan de arbeidsmobiliteit.

Het verhogen van de Rijksbijdrage aan de AOW door de AOW meer uit de algemene middelen te financieren en minder door premie-inkomsten levert een bijdrage aan de arbeidsdeelname. De FNV is van mening dat in de belastingherziening het tempo van de houdbaarheidsbijdrage die vanaf 2011 wordt toegepast dient te worden verhoogd (verdere fiscalisering AOW).

Aftrek via de belastingen bevoordeelt hogere inkomens, doordat zij in een hoger tarief vallen. Mensen die bijna geen belasting betalen vanwege een laag inkomen profiteren niet van dit middel, dat voor veel doelen wordt ingezet. Een goed alternatief is de negatieve inkomstenbelasting, oftewel de Earned Income Tax Credit (EITC), een tegemoetkoming van de belastingdienst die in veel landen al bestaat. Bijkomend effect is het verminderen van de armoedeval, als er een geleidelijke afbouw in wordt opgenomen.

Het is gewenst dat de arbeidsdeelname onder oudere werknemers wordt gestimuleerd. De instrumenten die daartoe worden ingezet dienen effectief te zijn. Er zijn sterke aanwijzingen dat de doorwerkbonus vooral terecht komt bij een groep die toch al langer zou doorwerken. Deze maatregel is ongericht. De FNV stelt voor om de doorwerkbonus en de ouderenkorting voor 57+ te combineren tot een nieuwe regeling vanaf 62 jaar. Die moet vooral gericht zijn op lagere inkomens. Deze krijgen de hoogste bonus, die met het oplopen van het inkomen wordt afgebouwd.

5. Zorgstelsel: solidair voor kwaliteit

Wensbeeld

De kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg zijn gegarandeerd door een breed basispakket en solidaire financiering. De stelselwijziging die de afgelopen jaren is ingezet, kan daaraan een bijdrage leveren. De winst die is geboekt wil de FNV vasthouden, de weeffouten die het nieuwe stelsel kent wil de FNV oplossen.

Sinds 2006 is er voor het eerst in de Nederlandse geschiedenis sprake van een volksverzekering voor ziektekosten, zij het nog altijd verdeeld over de Zorgverzekeringswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Het is nodig dat het 'basispakket' alle noodzakelijke zorg bevat. Pakketverkleining gaat voor veel mensen onvermijdelijk ten koste van de toegankelijkheid van de betreffende zorg. Hetzelfde geldt voor de ophoging van eigen betalingen, vooral als daarbij geen rekening wordt gehouden met het feit dat eigen betalingen voor mensen met lage inkomens extra hard aankomen.

Als de overheid een goede en betaalbare verzekering garandeert, is het mogelijk om het veld meer verantwoordelijkheden te geven voor de organisatie van een kwalitatief goede en doelmatige zorg. Dat is niet hetzelfde als het zonder meer doorvoeren van marktwerking. Het heeft geen zin als de soms verstikkende greep die de overheid voorheen op de zorgpraktijk had, wordt vervangen door de al even verstikkende greep van aandeelhouders.

Het minst gelukkig is de FNV met de financieringswijze van de Zorgverzekeringswet (Zvw). De Zvw wordt voor de helft gefinancierd met een inkomensafhankelijke heffing en voor de andere helft met nominale premies die mensen zelf aan de zorgverzekeraar naar keuze betalen. Omdat die nominale premies voor veel mensen te hoog zijn, krijgt ruim 60 procent van de bevolking een inkomensafhankelijke zorgtoeslag om die premies te kunnen betalen. We weten dat het voor het beoogde functioneren van het nieuwe stelsel helemaal niet nodig is dat de nominale premies zo hoog zijn. We weten ook dat de hoogte van de nominale premies en de zorgtoeslag veel problemen veroorzaken. De hoogte van de nominale premies draagt bij aan een groeiend wanbetalersprobleem.

De zorgtoeslag draagt bij aan de armoedeval, is uiterst bureaucratisch en vooral peperduur: in 2010 gaat er ruim 5 miljard Euro in om.

Maatregelen

Het is goed dat het basispakket geregeld wordt doorgelicht, maar dan mag het niet alleen om verslechtingen gaan. Tandheelkunde, noodzakelijke fysiotherapie en delen van de bedrijfsgezondheidszorg horen er bij.

Voor het beoogd functioneren van het nieuwe stelsel is een nominaal premiedeel van hooguit een kwart van de premiesom meer dan genoeg. We bevriezen het nominale premiedeel totdat de beoogde verhouding tussen nominale premies en inkomensafhankelijke heffing (driekwart) is bereikt. De zorgtoeslag kan dan geleidelijk worden afgebouwd. Op die manier bereiken we een besparing van 5 miljard in euro's van 2010, zonder grote koopkrachteffecten. We zorgen er zo immers voor dat mensen hun ziektekostenpremies gewoon zelf kunnen betalen. Toeslagen zijn dan overbodig.

6. Oudedagsvoorziening anno 2025: aan u de keus

Wensbeeld

De AOW wordt flexibel, welvaartsvast en toekomstbestendig. Wie wil kan doorwerken en wie niet wil c.q. kan heeft de mogelijkheid te stoppen.

Werknemers en zzp-ers kunnen met 65 jaar aanspraak maken op een volwaardig pensioen. Ze hebben de keuze om dit eerder (vanaf 60) of later (tot 70) in te laten gaan met een actuariële verrekening in de hoogte van het pensioen. Voor de fiscale behandeling en premieheffing voor aanvullende pensioenen geldt dezelfde systematiek. Wie door wil werken heeft daar een wettelijk recht op, en verhoogt zijn uiteindelijke pensioen. Automatisch ontslag op een bepaalde leeftijd is niet aan de orde.

De aanvullende pensioenen zijn de verantwoordelijkheid van de sociale partners. Gezamenlijk besluiten zij in de pensioenfondsen tot maatregelen die zorgen voor de houdbaarheid van de pensioenen, tegen de achtergrond van de stijgende levensverwachting.

Maatregelen

Flexibilisering van de AOW conform de voorstellen van de drie vakcentrales. De FNV stelt voor om de hoogte van de AOW-uitkering te koppelen aan de verdiende lonen en het AOW-budget voor iedere leeftijdsgroep te koppelen aan de levensverwachting, en daarnaast flexibele uittrekking mogelijk te maken.

Er komt een wettelijk recht op doorwerken. Automatisch ontslag op grond van leeftijd wordt afgeschaft.

Het kabinet heeft voorgesteld om vooruitlopend op een mogelijke belastingherziening in 2020 de fiscale regels (het Witteveen kader) voor de aanvullende pensioenen te versoberen door middel van het verschuiven van de pensioenrichtleeftijd. Een ingreep in het Witteveen kader treft vooral de groep met zware beroepen, terwijl het kabinet heeft aangegeven juist deze groep te willen ontzien. De FNV stelt voor om niet te bezuinigen via de pensioenrichtleeftijd, maar de pensioenfondsen de ruimte te geven de problemen in de pensioenen via een combinatie van mogelijkheden op te lossen. Er moet aan meerdere 'knoppen' gedraaid kunnen worden, waaronder het maximaal toegestane opbouwpercentage en de minimale franchise.